

Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, po 1922-05-10, iš Miuncheno - į Būgius

Kažkaip šandie visa diena labai liūdna!

Kažkaip šandie visa diena labai liūdna! Dirbau[,] kiek galėjau, pavargau - ir dūšioj taip neramu pasidarė.

Valkiojuos po sodą, valgiau restorane vakarienę - bet taip ir nepabaigiau, kažkas sustojo, kažkas apsisukė, kažkas galvoje užia. Parėjęs namo, radau tavo laiškutį, radau laikraščių iš Lietuvos. Turėjau vokiečių kalbos pamoką-pašnekėsi, o dabar jau 12 nakties, vėl skaitau tavo laišką...

Aš nežinau, ar aš taip pavargęs, ar koks galas pasidarė, tik man baisiai liūdna, ir aš nežinau, kur dėtis. Nei užmigt, nei skaityt nieko negaliu... Akys biškį skauda, ir galva užia, ir vos įžiūriu šias raides. O gal dėl to tik, kad akys ašarų pilnos...

Aš[,] žinoma[,] Sruoga, aš Adolfo [1] ir Juozo [2] brolis! Žinoma, aš kitoks būti negaliu! Tiktai gal jie senai užmiršo verkti...

O aš, o ką aš duočiau, kad aš galėčiau užmiršti! Tavo laiškas toks geras, o kodėl man taip liūdna pasidarė - kodėl aš taip kvailai verkiu ir susilaikyt negaliu - aš pats nežinau. Jei tu padėtum ranką man ant galvos ir tyliai paklaustum - aš gal tik dar labiau pravirkčiau ir nežinočiau[,] kas pasakyti... Ir tikrai ne dėl to, kad Tu apie mane taip pasakei - juk aš sakiau, kad Berlyne bus negerai, aš žinojau, kad taip bus, žinojai ir Tu... [3] Kam[,] Vandukai, dar skaudžiau daryti, jei ir taip be galo skaudu! Apie tai daugiau aš nieko nenorėčiau šandie nei sakyti, nei galvoti... Tik tu nemanyk, kad aš išsižeidžiau - juk tu žinai pati, juk tu žinai... Tiktai, kad tu žinotum, kaip man negera šandie!..

Ir antras Tavo laiško lapelis, plunksna rašytas, toks geras. Bet man dar liūdniau daros - aš jau nežinau.

Man rodos, kad aš Tau net pavydžiu. Tu namie, Tavimi džiaugias, Tavimi didžiuojas, tave myli, tu esi pastogėj, kur Tu sava, kur Tau neklaiku... -

O aš vienas - vienas, neturiu nei namų, nei pastogės, nei artimų, kurie manęs lauktų...

Šandie gyvenu - rytoj - ar aš žinau - kaip valkata be pastogės kur būsiu. Juk man tik vienas kelias tėra į gatvę - purviną, bjaurią... Kas dieną žiūrėk, kad duonos kąsnį paliktum rytojui, - o kur sugrįžti vargą vargti - kur!.. Bet tai man vis viena, kad tik aš turėčiau[,] kur tyliai tyliai išsiverkti... Ir man rodos, kad dvasioj aš jau toks senas senas, nors gal gyventi niekumet nebuvau pradėjęs. Ir man baisu ir klaiku: man rodos, kad aš Tavo gyvenimą nuodiju, kad atsistojau tavo kely ir nešu Tave į prapultį, man rodos, kad aš užtemdau tau gyvenimo džiaugsmą ir šviesybę ir pats skęsdamas siekiuos ir tave paskandinti... Juk aš niekumet nebemokėsiu džiaugtis pasauliu, kaip jaunybės stiprybė džiaugias, juk aš niekumet nebesugrįšiu į tą pasaulį, kur „geri žmonės“ gyvena... Gal teisingai Kirša [4] sako, kad tai yra „тихий ужас“ [5], bet tai yra ne tik „ужас“, bet ir nuodai, kuriais aš Tavo jaunystę nuodiju... Kaip aš norėčiau Tave nuo to išliuosuoti, kad aš galėčiau tai vienas pergyventi, bet aš neturiu jėgų! Liuosukis pati, jei pajėgi.

Aš be pastogės, be artimų, - ir vis tik Sruoga, ir vis tik verkiu kaip beprotis! Ek, Vanduk, Vanduk!

- - - - -

Aš Tau norėjau visą naktį rašyti - vis tiek neužmigsiu - bus dar blogiau - tiktai man akys labai skauda ir aš vargiai bematau, ką rašau.

Aš taip norėčiau, kad Tau būtų gera, kad aš nesujaukčiau Tavo atilsio, tavo jaunystės!

Kad Tu nebūtum dėl manęs nelaiminga!

Tik man baisiai baisiai liūdna!

Bal

KOMENTARAI

- [1] Adolfas Sruoga (1887-1941) – visuomenininkas, ryšininkas, vyresnysis Balio Sruogos brolis. Vilniuje dirbo įvairiose technikos komisijose, Lietuvos paštų, telegrafų ir telefonų valdybos viršininko padėjėjas ir Lietuvos paštų, telegrafų ir telefonų mokyklos vedėjas.
- [2] Juozapas Sruoga (1886-1957) – teisininkas, diplomatas, nuo 1920 m. Lietuvoje tarnavo užsienio reikalų ministerijoje, vyriausias Balio Sruogos brolis. 1920-1922 m. buvo komisijos taikos sutarčiai su Sovietų Sąjunga vykdyti sekretorius Maskvoje.
- [3] Balys Sruoga, materialiai padėjęs Vandai Daugirdaitei, negaudavusiai stipendijos iš Lietuvos valdžios, eiti mokslus Berlyne, nerimavo dėl Vokietijoje prasidėjusios ekonominės krizės. Dar jai neprasidėjus, gyventi Berlyne nebuvo lengva: „Sąlygos gyventi buvo kuklios. Maisto trūko, teko žiemą bute šalti – tai buvo pokariniai laikai, rodos, Miunchene sotesni, negu Berlyne, kur aš kartais ir pabadaudavau“ (Vandos Sruogienės laiškas Algiui Samulioniui, Čikaga, 1978-03-11, [pasirašytas mašinraštis], in: *LLTI TS*, l. 1r). 1923 m. pasibaigus vasaros semestriui, dar buvo vilčių mokslus Vokietijoje tęsti: „dar tikėjomės, kad ir infliacijai pasibaigus galėsime verstis, todėl aš buvau padavęs prašymus į keletą universitetų provincijoje, kur būtų pigesnis pragyvenimas, bet niekur nepriėmė. Leido studijuoti Vokietijoje tik tiems, kurie jau pasivarę moksle. Stipendininkai gavo pakeltas stipendijas, galėjo vykti kitur, o aš nebegalėjau“ (Vandos Sruogienės laiškas Algiui Samulioniui, Čikaga, 1979-07-18, [pasirašytas mašinraštis], in: *LLTI TS*, l. 2r). Vanda Daugirdaitė studijas Berlyne nutraukė nuo 1923 m. rudens semestro, „nes visus lietuvius studentus, neturėjusius daugiau kaip 4 semestrus, vokiečiai išmetė iš universitetų dėl įvykių Klaipėdoje“ (Vandos Sruogienės laiškas Algiui Samulioniui, Čikaga, 1978-08-10, [pasirašytas mašinraštis], in: *LLTI TS*, l. 5r). 1923-01-15 Klaipėdos kraštą prijungus prie Lietuvos, Vokietijos valdžia, kuri anksčiau valdė šią teritoriją, dėl tikslios informacijos stokos iš Vokietijos universitetų pradėjo šalinti kitataučius – prancūzus, belgus ir lietuvius (iš Berlyno universiteto, išklausę po tris semestrus, turėjo pasitraukti Vanda Daugirdaitė ir Balio Sruogos brolis Kazimieras Sruoga): vyko „generalinis valymas lietuvių studentų iš Berlyno universiteto, [...] privačiai duodant suprasti, kad tai iš „patriotizmo“ daroma“ (Aklasnebematė [Balys Sruoga], „Laiškas iš Berlyno“, in: *Naujienos*, Čikaga, 1923-07-11, Nr. 162, p. 4).
- [4] Faustas Kirša (1891-1964), poetas, spaudos darbuotojas, 1922-1925 m. Berlyno universitete studijavo vokiečių kalbą ir literatūrą, estetiką.
- [5] *rus* = „tylus siaubas“.